

رابطه سبک‌های دل‌بستگی نشانه‌های سازگاری در تحلیل بالینی نقاشی کودکان

کبری مرادی آقبلاغ^۱

^۱ کارشناسی ارشد مشاوره خانواده

چکیده

زمینه و هدف: دل‌بستگی کیفیت رابطه‌ای است که ابتدا بین کودک و مراقب اصلی او و اغلب مادر ایجاد می‌شود و احتمالاً می‌تواند در نقاشی کودکان فرافکنی شود. لذا هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین سبک‌های دل‌بستگی و نشانه‌های سازگاری در تحلیل بالینی نقاشی کودکان بوده است. **روش:** طرح این پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی و پیش‌بین بوده است. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه دانش‌آموزان پایه‌های اول تا سوم منطقه ۱۳ شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بوده که طبق آمار کسب‌شده تعداد ۹۱۰۸ نفر می‌باشد. از بین تعداد کل ۳۶ مدرسه ابتدایی دخترانه و ۴۲ مدرسه ابتدایی پسرانه، به‌صورت تصادفی ساده دو مدرسه، یکی پسرانه و دیگری دخترانه انتخاب شدند. سپس از بین دانش‌آموزان هر مدرسه ۴۰ نفر به‌صورت تصادفی ساده انتخاب و نقاشی خانه-درخت-آدم^۱ (HTP) با رعایت شرایط حرفه‌ای توسط آن‌ها ترسیم گردید. همچنین پرسشنامه روابط میانی دل‌بستگی کودکان^۲ (KCAQ) هالپرن و کاپنبرگ (۲۰۰۶) نیز با ابعاد تکامل انطباقی مثبت، واکنش هیجانی، رفتارهای منفی، دوری گزیدن از حمایت چهره‌ی دل‌بستگی فرد مراقب توسط والدین آنان تکمیل گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون و با استفاده از نرم‌افزار SPSS، استفاده شد. **یافته‌ها:** نتایج نشان داد که سبک‌های دل‌بستگی و ابعاد آن شامل تکامل انطباقی مثبت، واکنش هیجانی، رفتارهای منفی و دوری گزیدن از حمایت چهره‌ی دل‌بستگی فرد با سازگاری کودکان رابطه معنی‌داری ($P < 0/05$) دارند. همچنین رگرسیون چندگانه پیش‌بینی سازگاری دانش‌آموزان در تحلیل بالینی نقاشی کودکان بر اساس مؤلفه‌های سبک دل‌بستگی میانی با سطح معنی‌داری ($P < 0/05$) را نشان داده است. **نتیجه‌گیری:** لذا پیشنهاد می‌گردد که از نقاشی به‌عنوان زبان گویای کودکان از طریق فرافکنی مشکلات عاطفی و شناسایی درجه سازگاری آنان و شناسایی سبک‌های دل‌بستگی و در نتیجه کمک به ارتقای بهداشت روان آنان استفاده گردد.

واژه‌های کلیدی: سبک‌های دل‌بستگی، نشانه‌های سازگاری، تحلیل بالینی، نقاشی کودکان

مقدمه

محیط آموزشی شامل تمام حوزه‌هایی است که در آن افراد و سایر اعضای مدرسه با یکدیگر تعامل می‌کنند و به فعالیت‌های خود پی می‌برند. محیط زیستی، فیزیکی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی که افراد در آن باهم تعامل می‌کنند و با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند، تأثیر بسزایی بر زندگی کودکان دارد (یلدیز^۱ و همکاران، ۲۰۱۸). در این راستا فرصت‌های محیطی مدرسه برای کودکان دبستانی اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کند. دوره دبستان برای رشد نگرش مثبت کودکان نسبت به محیط خود اهمیت حیاتی دارد. مطالعات نشان داده‌اند که نگرش نسبت به محیط بر تمام جنبه‌های زندگی تأثیر می‌گذارد و مشاهدات کودکان و تعامل با محیط آن‌ها مستقیماً بر نگرش آن‌ها تأثیر می‌گذارد (اولمان و کهریمان اوزتورک^۲، ۲۰۱۰). علاوه بر این، به‌طور گسترده پذیرفته شده است که بین سطح تعامل مستقیم کودکان با اشیاء در محیط آموزشی و سازگاری آنان رابطه قوی وجود دارد (الیوت^۳، ۲۰۱۳).

نقاشی‌های کودکان ابزار مؤثری برای انعکاس مشاهدات، تجربیات، مشکلات یا ایده‌های آن‌هاست (چنگ^۴، ۲۰۱۵). نقاشی‌های کودکان علاوه بر اینکه معیاری برای تعریف کودکان به شیوه‌ای روانی-آموزشی است، ظرفیت ذهنی، شخصیت و دنیای درونی کودکان را منعکس می‌کند (دو گرو^۵ و همکاران، ۲۰۱۶). نقاشی‌های کودکان محصول حساسیت «خالص» آن‌ها نسبت به محیط و بیان مستقیم احساساتشان است و برای دوره دبستان مهم است، زیرا بازتابی از احساسات و ایده‌های خود کودکان است. نقاشی‌های کودکان منعکس‌کننده احساسات آن‌هاست که نمی‌توانند به راحتی بیان کنند. از این نظر، نقاشی به کودکان فرصت ابراز وجود می‌دهد (سامورچی^۶، ۲۰۱۶). اگرچه گاهی اوقات نقاشی‌های کودک به عنوان خط کشیدن در نظر گرفته می‌شود، اما منعکس‌کننده توانایی‌های قابل توجهی است که از طریق یادگیری به دست می‌آید (کوک^۷ و همکاران، ۲۰۱۵). ویلسون و را تکین (۱۹۹۰) پیشنهاد کردند که از طریق نقاشی‌های کودکان می‌توان تعیین کرد که آیا مشکلی در رشد کودکان وجود دارد یا خیر و درک آن‌ها از محیط و پویایی خانواده آن‌ها را تجزیه و تحلیل کرد. طبق نظر شیرماچر^۸ (۲۰۱۱)، یکی از مؤثرترین راه‌های ابراز وجود برای کودکان، نقاشی است. برای کودکان، نقاشی وسیله ارتباطی قوی‌تر و خالص‌تر از سایر روش‌های بیانی مانند زبان است که کودک از ابتدای زندگی خود می‌آموزد. برای کودکان، بیان احساسات و ایده‌های خود از طریق نقاشی می‌تواند آسان‌تر از صحبت کردن باشد. کودکان از طریق نقاشی‌های خود نه تنها ادراک بصری خود را از دنیای بیرون نشان می‌دهند، بلکه سرنخ‌هایی از وضعیت عاطفی و روحی خود نیز به ما می‌دهند. آن‌ها ناامیدی، اراده، ترس، شادی و مشکلات خود را بر روی نقاشی‌های خود بیان می‌کنند. از این نظر، نقاشی را می‌توان به عنوان بخشی عادی از زندگی کودک و وسیله‌ای مؤثر برای تعیین سطح رشد شناختی، عاطفی و اجتماعی و میزان دل‌بستگی کودکان به خانواده در نظر گرفت

^۱Yıldız^۲Olğan & Kahrıman Öztürk^۳Elliott^۴Chang^۵Doğru^۶Samurçay^۷Cooke^۸Schirmacher

(شیرماچر، ۲۰۱۱). برای تعیین ویژگی‌های نقاشی کودکان روش‌های متفاوتی وجود دارد که یکی از مهم‌ترین آن‌ها رویکرد روان تحلیلی است. این رویکرد تلاش می‌کند همه نیروهای ناخودآگاهی را که درون انسان وجود دارد و روی افکار، احساسات و حتی رفتارهایش مؤثر است، به او بشناساند و قدرت درک نسبت به آن‌ها را بالا ببرد. بنیان و ریشه روان‌درمانی تحلیلی را نظریات زیگموند فروید می‌دانند که شیوه روانکاوی را بنانهاده است (جراره و همکاران، ۱۳۹۸).

آزمودن خانه درخت آدمک (HTP)، یکی از پرکاربردترین آزمون‌های طراحی تصویری برای شناسایی ریشه ای مشکلات سلامت روان کودکان، برای اولین بار توسط باک در سال ۱۹۴۸ بر اساس این اصل ارائه شد که نقاشی می‌تواند افکار درونی افراد را منعکس کند. در فرآیند آزمون، از شرکت‌کننده خواسته می‌شود تا نقاشی حاوی عناصر خانه، درخت و شخص را روی یک تکه کاغذ سفید بکشد و مشاور از این نقاشی برای تجزیه و تحلیل وضعیت روانی، عواطف، شخصیت و غیره شرکت‌کننده استفاده می‌کند. HTP با یک سیستم نشانگر متشکل از ویژگی‌های حیاتی در نقشه‌های HTP که می‌تواند سلامت روان را پیش‌بینی کند تکامل یافته است، مانند اینکه آیا دودکش روی پشت‌بام وجود دارد، آیا در خانه وجود دارد یا خیر (بی جینگ و همکاران، ۲۰۲۲). برخی از مطالعات نشان می‌دهد که روابط کیفی بین شاخص‌های HTP و بسیاری از مشکلات سلامت روان وجود دارد (ژیانگ^۱ و همکاران، ۲۰۲۰، یان^۲ و همکاران، ۲۰۱۴) در میان مشکلات سلامت روان، رابطه بین شاخص‌های HTP و سبک‌های دل‌بستگی به‌طور محدود مورد تحقیق قرار گرفته است (نینگ^۳ و همکاران، ۲۰۱۵).

یکی از ویژگی‌های اساسی انسان توانایی برقراری روابط بین فردی و حفظ آن است. روابطی که برای هر یک از ما جهت حفظ بقاء، تولیدمثل، عشق، کسب‌وکار و مانند آن کاملاً ضروری است. درواقع نحوه ارتباط یا دل‌بستگی انسان‌ها با والدین یا افراد مهم زندگی، نقش تعیین‌کننده‌ای در روابط صمیمانه و عاطفی آن‌ها در سال‌های بعد زندگی‌شان دارد. مفهوم دل‌بستگی و تعلق را بالبی^۴ (۱۹۹۶) مطرح کرد. او دل‌بستگی را چنین تعریف کرده است "ارتباط روانی پایدار بین دو انسان" به نظر وی پیوندهای اولیه بین کودک و پرستارش، تأثیر فوق‌العاده‌ای دارد و در طول زندگی ادامه می‌یابد و دل‌بستگی باعث نزدیک نگاه داشتن فرزند به مادر می‌شود و بدین ترتیب احتمال بقای کودک را افزایش می‌دهد. محور اصلی نظریه دل‌بستگی این است که مادرانی که در دسترس فرزندان بوده و نیازهای کودکان‌شان را برآورده می‌کنند، نوعی احساس امنیت را در او به وجود می‌آورند. دل‌بستگی رابطه هیجانی خاص و مستلزم تبادل لذت، مراقبت و آسایش است (پورمرزدشتی، ۱۳۹۵).

سبک‌های دل‌بستگی به وضعیت و کیفیت دل‌بستگی‌های یک فرد اشاره دارد (جراره، ۱۳۹۴). دل‌بستگی به دو سبک کلی - ایمن و نایمن - طبقه‌بندی می‌شود. احساس دل‌بستگی یعنی احساس امنیت و عدم امنیت که افراد در رابطه با دیگران تجربه می‌کنند. برای مثال شخصی با سبک دل‌بستگی نایمن، ترکیبی از احساسات نسبت به مدل دل‌بستگی خود دارد. از یک سو عشق شدید، نیاز و وابستگی و از سوی دیگر ترس از طرد شدن، تحریک‌پذیری. فقدان امنیت احساسی و هم‌زمان میل به نزدیک شدن. درواقع این افراد ترس از طرد شدن دارند و به همین دلیل رفتارهای وابستگی از خودشان نشان می‌دهد و در

^۱House-Tree-Person

^۲Yijing

^۳Xiang

^۴Yan

^۵Ning

^۶Bowlby

هنگام دیدن نشانه‌هایی از طرد شدن از طرف مقابل اقدام به رفتارهای آسیب‌زا می‌کنند. درواقع رفتار دل‌بستگی را می‌توان این‌چنین تعریف کرد که هر شکلی از رفتاری است که منجر به نزدیک شدن یا حفظ نزدیکی فرد به برخی از افراد می‌شود و پیامدهای عمیقی برای رشد روانی فرد در طول چرخه زندگی می‌شود (گیتا،^{۱۵} ۲۰۱۷). در ادبیات تربیت کودک مطالعات مختلفی در مورد نقاشی کودکان و ارتباط آن با نشانگان سلامت و سازگاری وی وجود دارد. کانیکولوگلو^۶ (۲۰۰۹) و کایا و کوکسال^۷ (۲۰۱۱) در مطالعات خود نقش جنسیت و سازگاری و صدیق^۸ (۲۰۱۱) نقش وضعیت اجتماعی-اقتصادی در نقاشی کودکان را تعیین کرده‌اند. در مطالعه‌ای که توسط اینان^۹ (۲۰۰۶) انجام شد، بر اهمیت نقاشی برای کودکان برای بیان احساسات و ایده‌های خود و سازگاری فردی تأکید شده است. برخی از مطالعات از نقاشی (آکورت،^{۱۰} ۲۰۱۰؛ ییلماز،^{۱۱} ۲۰۱۰) یا کارتون (سچین^{۱۲} و همکاران، ۲۰۱۰) برای درک ادراک کودکان در مورد محیط خود و سبک‌های دل‌بستگی استفاده می‌کنند. اولگان و کهریمان اوزتورک (۲۰۱۰) پیشنهاد می‌کنند که محرک‌های ناشی از محیطی که کودکان در آن زندگی می‌کنند تأثیر قابل توجهی بر نگرش کودکان نسبت به محیطشان و دل‌بستگی به آن دارد. علاوه بر این، مطالعاتی وجود دارد که از نقاشی‌های کودکان برای درک زمین‌های بازی و اسباب‌بازی‌هایی که کودکان رؤیای آن‌ها را می‌بینند، استفاده می‌کنند (کوکسال، ۲۰۱۱؛ کایا و کوکسال، ۲۰۱۱؛ اوزسوی،^{۱۳} ۲۰۱۳).

با توجه به مباحث مطرح‌شده می‌توان تأکید داشت که تجزیه و تحلیل نقاشی‌های کودکان مهم است، زیرا می‌تواند به معلمان کمک کند تا در طول فرآیند، مشکلات را تعیین کنند. با توجه به محتوای نقاشی کودکان، معلمان می‌توانند با محیط زندگی آن‌ها آشنا شوند. نقاشی‌های کودکان حاوی ویژگی‌هایی از اشیاء توصیف‌شده است و توانایی مشاهده کودکان را نشان می‌دهد. کودکان آنچه را که می‌بینند (مانند صحنه‌های زندگی، صحنه‌های فعالیت و صحنه‌های طبیعی) در نقاشی‌ها ثبت می‌کنند و توانایی مشاهده آن‌ها نیز می‌تواند در جزئیات نقاشی نشان داده شود. همچنین روابط عاطفی کودکان و میزان و نوع دل‌بستگی به اطرافیان مشخص می‌گردد. محتوای یک نقاشی کیفیت آن را تعیین می‌کند و ترکیب، خطوط، رنگ‌ها و اشکال نشان‌دهنده سلامت روانی وی است. تحلیل محتوا بالینی نقاشی کودکان می‌تواند به معلمان کمک کند تا ویژگی‌های نقاشی را با کیفیت بالا را تعیین کنند و پس از درک کامل عادات نقاشی و شناخت دانش‌آموزان، می‌توانند برنامه‌های آموزشی را با توجه به ویژگی‌های نقاشی کودکان طراحی کنند. لذا پژوهش حاضر با رویکردی روان تحلیلی و باهدف پاسخگویی به این سوال طراحی شده است که آیا بین سبک‌های دل‌بستگی نشانه‌های سازگاری در تحلیل بالینی نقاشی کودکان رابطه‌ای وجود دارد؟

^۱Kitta^۲Kamcıoğlu^۳Kaya and Köksal Akyol^۴Sadık^۵İnan^۶Akkurt^۷Yilmaz^۸Şeçgin^۹Özsoy

روش

طرح این پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی و پیش‌بین بوده است. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه دانش آموزان پایه‌های اول تا سوم منطقه ۱۳ شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بوده که طبق آمار کسب‌شده تعداد ۹۱۰۸ نفر می‌باشد. از بین تعداد کل ۳۶ مدرسه ابتدایی دخترانه و ۴۲ مدرسه ابتدایی پسرانه، به‌صورت تصادفی ساده دو مدرسه، یکی پسرانه و دیگری دخترانه انتخاب شدند. سپس از بین دانش‌آموزان هر مدرسه ۴۰ نفر به‌صورت تصادفی ساده انتخاب و نقاشی خانه-درخت-آدم^۱ (HTP) با رعایت شرایط حرفه‌ای توسط آن‌ها ترسیم گردید.

ابزار پژوهش

پرسشنامه روابط میانی دل‌بستگی (KCAQ): این پرسشنامه توسط هالپرن و کاپنبرگ (۲۰۰۶) طراحی شده است. تعداد سؤالات آن ۲۰ و هدف آن سنجش دل‌بستگی کودکان در دوره‌ی میانی (قبل از دبستان و دبستان) از ابعاد مختلف (تکامل انطباقی مثبت، واکنش هیجانی، رفتارهای منفی، دوری گزیدن از حمایت چهره‌ی دل‌بستگی/فرد مراقب) هست. طیف نمره دهی آن بر اساس لیکرت است. در نسخه اصلی که دارای ۳۶ سؤال بود سازندگان پرسشنامه با استفاده از روش تحلیل عوامل به روش مؤلفه‌های اصلی (PCA) و چرخش واریماکس این پرسشنامه را بررسی کردند ملاک استخراج عوامل شیب نمودار اسکری و ارزش ویژه بالاتر از یک بود در مجموع این چهار عامل ۴۴ از واریانس کل مقیاس را تبیین کردند همچنین ۱۶ گویه دارای بار عاملی پایینی بودند که در نتیجه این گویه‌ها توسط سازندگان مقیاس از مجموع گویه‌های پرسشنامه حذف شدند نتایج تحلیل عاملی وجود چهار عامل در گویه‌ها را تأیید نموده است مؤلفه‌های مقیاس مذکور شامل یک‌خرده مقیاس نمره‌ی کل و چهار زیر پرسشنامه می‌باشد مؤلفه‌ی اول (۶) گویه تکامل انطباقی مثبت، بار عاملی این مؤلفه در دامنه‌ای بین ۵۶/۰ تا ۰۶۸ بود مؤلفه‌ی دوم (۶) گویه رفتارهای منفی، بار عاملی این مؤلفه در دامنه‌ای بین ۴۷/۰ تا ۰۶۰ بود مؤلفه‌ی سوم (۴) گویه واکنش‌های هیجانی بار عاملی این مؤلفه در دامنه‌ای بین ۰۴۱۰ تا ۰۶۹ بود مؤلفه‌ی چهارم (۴) گویه: «دوری گزیدن از حمایت چهره‌ی دل‌بستگی فرد مراقب بار عاملی این مؤلفه در دامنه‌ای بین ۵۸/۰ تا ۶۵/۰ بود. نمره‌ی کل مقیاس از جمع ۲۰ گویه به دست می‌آید (سلیمانی و همکاران، ۱۳۹۳). در پژوهش حاضر نیز پرسشنامه در یک گروه ۸۰ نفری از مادران دانش‌آموزان که در این پژوهش شرکت داشتند اجرا شد و آلفای کرون باخ سؤالات ۸۶/ به دست آمد که مقدار مطلوبی بود.

آزمون خانه - درخت - آدم (HTP): آزمون خانه درخت آدم، یکی از مباحث مطرح در روان‌سنجی در علم روان‌شناسی بوده و به معنای یکی از آزمون‌های فرافکنی است که به تفسیر نقاشی تعبیر می‌شود و در اصل بر مبنای نظریه روان‌تحلیلی استوار است. آزمون نقاشی «خانه - درخت - آدم» یکی از ده آزمون پرکاربرد روان‌شناختی است، این آزمون می‌تواند بخش‌های نیمه-هشیار و ناهشیار شخصیت را آشکار کند. این پرسشنامه در اصل توسط بوک (۱۹۴۸) و بوک و هم (۱۹۶۹) تدوین شد که استدلال می‌کردند، علاوه بر نقاشی‌های تصویر انسان، نقاشی‌های خانه و درخت نیز احتمالاً با جنبه‌های مربوط شخص رابطه دارند. در اجرای آزمون HTP از آزمودنی خواسته می‌شود که روی یک برگ کاغذ تصویر یک‌خانه، یک درخت و یک آدم را نقاشی کند. برگ کاغذی که قرار است آزمودنی تصویر را بر روی آن بکشد، طوری به آزمودنی داده می‌شود که طول کاغذ به‌صورت افقی باشد. از آزمودنی خواسته می‌شود که تصویر یک‌خانه، یک درخت و یک انسان کامل (آزمودنی باید سعی کند که یک انسان کامل را نقاشی کند، نه یک کارتون یا یک آدم چوبی) را روی این برگ کاغذ بکشد که مؤلفه‌های سازگاری دارای شش زیرمقیاس، عزت‌نفس، باز بودن، روابط مثبت شخص، هویت جنسی،/منیت نفس، ثبات منظم گری گراث-مارنات (۲۰۱۶) در بعد سازگاری نمره ۶-۱۲ نشان‌دهنده سازگاری کم، ۱۳ - ۱۸ سازگاری متوسط و ۱۸ - ۲۴ نشان‌دهنده سازگاری

بالای کودک است. همچنین آلفای کرون باخ سؤالات بخش سازگاری در پژوهش حاضر ۸۲/ به دست آمد که نشان‌دهنده مقبول بودن وضعیت گویه‌ها است.

فرایند اجرای پژوهش:

پس از انجام نامه‌نگاری‌ها با اداره آموزش و پرورش شهر تهران (منطقه ۱۳) و اخذ مجوزهای لازم، برای اجرای تحقیق، توضیحاتی درباره‌ی طرح پژوهش و اهمیت آن برای اداره‌ی مذکور ارائه شد. بدین طریق تعداد کل دانش‌آموزان دوره اول ابتدایی در اختیار پژوهشگر قرار داده شد. پژوهشگر به صورت عملی و پس از راهنمایی‌های لازم، از دانش‌آموزان خواست آزمون را اجراکننده سپس با کمک گرفتن از مادران دانش‌آموزان روابط میان‌ی دل‌بستگی آنان تحلیل شد. مراحل انجام کار به شرح زیر بود:

۱- برای تفسیر نقاشی، مفهوم نشانه‌های سازگاری از کتاب مارنات و رایت (۲۰۱۶) احصا شد.

شش مولفه از نشانه‌های سازگاری و نقاشی سالم

۱- عزت نفس: اندازه باید متوسط باشد (نه خیلی بزرگ و نه خیلی کوچک) - وضعیت منسجم، باز و متوازن تصویر مشخص شود. کیفیت خطوط مشخص و محکم بوده و همه ویژگی‌های اساسی شخص (پاها، بازوها، سر و وجود شرایط لازم برای حرکت) در نقاشی وجود دارد.

۲- امنیت اعتماد به نفس: تصویر در وضعیت مناسب قرار دارد، در وسط صفحه کشیده می‌شود، بالقوه می‌تواند حرکت کند - کیفیت خطوط محکم است (بیش از اندازه پررنگ یا کم‌رنگ نیست).

۳- باز بودن: شخص بالقوه با محیط تعامل کند، وضع قیافه و اندام باز است و در آزمون خانه - درخت - شخص، خانه قابل دسترسی است راهی به طرف در خانه کشیده شده و در و پنجره آن نشان داده شده است).

۴- روابط مثبت شخص: افراد تا اندازه‌ای نزدیک به هم کشیده می‌شوند بالقوه می‌توانند باهم تعامل کنند.

۵- ثبات و نظم: عکس کامل به نظر می‌رسد، هیچ‌یک از جنبه‌های تصویر ناتمام نمانده و یا جزییات مهم آن حذف نشده است. بخش‌های مختلف تصویر یکپارچه بوده و مکمل یکدیگرند.

۶- هویت جنسی: تصاویر به گونه‌ای مشخص زن یا مرد را نشان می‌دهند، همه‌ی اجزای اساسی در تصویرها دیده می‌شود و اندازه تصویرها در مقایسه با اشخاص دیگر و نسبت به شکل به طور کلی صحیح و متناسبند.

۲ - مؤلفه‌ها از سؤالاتی که پرسیدم استخراج شد و طبق نمادهایی که کودک ترسیم کرده بود از ۱ تا ۴ نمره‌گذاری شد و در حین اینکه تفسیر انجام می‌شد نمادهای دیگری که مربوط به تفسیر آزمون خانه، درخت و آدمک بود باهم انجام گردید و به صورت یکپارچه باهم تفسیر شد. در بخش پیوست‌ها خلاصه‌ای از فعالیت‌های انجام‌شده پژوهشگر جهت تفسیر نقاشی دانش‌آموزان شرکت‌کننده در پژوهش ارائه شده است.

۳- بعد نمره‌گذاری جداول مربوط ترسیم شد ۶ مؤلفه در دو جدول مجزا قرار داده شد (یک جدول نشانه‌های سازگاری مربوط به دختر و نشانه‌های سازگاری مربوط به پسر).

۴- در مرحله بعد با کمک استاد راهنما در نرم‌افزار SPSS متغیرها وارد شد. دل‌بستگی با ۲۰ سؤال و شش مؤلفه همچنین متغیرهای دموگرافیک شامل پایه کلاس، جنسیت نیز وارد تحلیل گردید.

روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها

برای تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده آمار تحلیلی به دو صورت آمار توصیفی و استنباطی مطرح شده است. در ابتدا با استفاده از آمار توصیفی (شناختی از وضعیت ویژگی‌های جمعیت شناختی، نمودار، فراوانی، میانگین، انحراف معیار، کمینه، بیشینه استفاده شده است. و در بخش آمار استنباطی، آزمون‌های همبستگی پیرسان و رگرسیون چند متغیری با روش گام به گام به کمک نرم‌افزار اس پی اس ۲۴ به بررسی سؤالات تحقیق پرداخته شد.

یافته‌ها

جدول شماره ۱: نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای توزیع نرمال داده‌ها در متغیرها

تعداد	مقدار z	سطح معنی‌داری
۸۰	۰/۰۴۲	۰/۲۰۰
۸۰	۰/۰۹۴	۰/۲۰۰
۸۰	۰/۰۹۸	۰/۲۰۰
۸۰	۰/۰۷۰	۰/۲۰۰
۸۰	۰/۲۰۲	۰/۲۰۰
۸۰	۰/۰۶۸	۰/۲۰۰
۸۰	۰/۰۶۳	۰/۲۰۰
۸۰	۰/۰۴۷	۰/۲۰۰
۸۰	۰/۰۵۸	۰/۲۰۰
۸۰	۰/۰۹۵	۰/۰۷۲
۸۰	۰/۰۷۲	۰/۲۰۰
۸۰	۰/۰۸۰	۰/۲۰۰

برای اطلاع از نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده گردید؛ نتایج آن در جدول شماره ۱ نشان داده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌گردد در تمامی متغیرها، سطح معناداری به دست آمده بیشتر از $(P \leq 0/05)$ بوده و لذا معناداری باشند. با در نظر داشتن این موضوع با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان ادعا نمود که داده‌ها دارای توزیعی نرمال می‌باشند و می‌توان از آزمون‌های پارامتریکی همچون همبستگی پیرسان و رگرسیون چندگانه استفاده نمود.

فرضیه اصلی پژوهش: سبک‌های دل‌بستگی و نشانه‌های سازگاری در تحلیل بالینی نقاشی کودکان رابطه دارند.

جدول شماره ۲: نتایج آزمون همبستگی پیرسان بین متغیرهای سبک‌های دل‌بستگی و نشانه‌های سازگاری

شاخص‌ها متغیرها	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری	نمونه معتبر
سبک‌های دل‌بستگی و نشانه‌های سازگاری	۰/۲۷	۰/۰۱۵	۸۰

فرضیه اصلی تحقیق رابطه‌ی بین سبک‌های دل‌بستگی نشانه‌های سازگاری را مورد کنکاش قرار داده است، در تحلیل این فرضیه از آزمون همبستگی پیرسان استفاده گردید. نتایج تحلیلی بین متغیرهای سبک‌های دل‌بستگی و نشانه‌های سازگاری در جدول شماره ۲ آمده است. همان‌طور که مشاهده می‌گردد مقدار همبستگی بین دو متغیر ۰/۲۷ بوده ($r=0/27$) که ارتباط نسبتاً مناسبی را بین دو متغیر می‌توان استنباط نمود و سطح معناداری به‌دست‌آمده در سطح ($P \leq 0/05$) معنی‌دار هست. با توجه به این امر با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان ادعا نمود که بین متغیرهای مذکور از لحاظ آماری رابطه‌ی معنی‌دار وجود دارد. با در نظر داشتن این شرایط، فرضیه اصلی پژوهش تأیید می‌گردد.

جدول شماره ۳ نتایج آزمون رگرسیون چندگانه برای پیش‌بینی سازگاری دانش‌آموزان

مراحل	شاخص‌ها	R	R ₂	رگرسیون
گام اول	انطباق	۰/۴۵۰a	۰/۲۰۲	۰/۱۹۴
گام دوم	انطباق دوری از حمایت	۰/۵۲۲b	۰/۲۷۳	۰/۴۵۸
گام سوم	انطباق دوری از حمایت واکنش هیجانی	۰/۵۵۲C	۰/۳۰۵	۰/۲۸۳

در گام اول ضریب تعیین بین دو متغیر انطباق و سازگاری ۰/۲۰۲ بوده یعنی درواقع حدود ۲۰ درصد از واریانس متغیر سازگاری از روی انطباق مثبت تبیین می‌گردد.

در گام دوم متغیر دوری از حمایت به‌عنوان متغیر دوم وارد معادله گردید که ضریب تعیین آن به‌صورت مشترک با متغیر انطباق ۰/۲۷ بوده یعنی این دو متغیر توأم باهم حدود ۲۷ درصد از واریانس متغیر سازگاری را تبیین می‌نمایند. متغیر واکنش هیجانی وارد معادله گردید. ضریب تعیین مشترک با متغیرهای گام قبلی به ۳۰ درصد رسید. بعدرفتارهای منفی همزمان با سه

متغیر دیگر وارد شده که ضریب تعیین آن به صورت مشترک که وارد شده هیچ تاثیری نداشته در نتیجه با سه متغیر ادامه داده است، نتایج به دست آمده در جدول ۴ مشاهده می گردد.

جدول شماره ۴ خلاصه تحلیل واریانس (ANOVA) برای بررسی اثر متغیرهای پیش بین بر متغیر ملاک

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری (Sig)
	(SS)	(df)	(MS)		
گام اول	۱۲۴/۳۸۹	۱	۱۲۴/۳۸۹	۲۴/۸۳۷	۰/۰۰۰۱
باقیمانده	۴۹۰/۷۹۹	۷۸	۶/۲۹۲		
کل	۱۶۵/۱۸۷	۷۹			
گام دوم	۱۶۷/۶۸۴	۲	۸۳/۸۴۲	۱۸/۱۷۳	۰/۰۰۰۲
باقیمانده	۴۴۷/۵۰۴	۷۷	۵/۸۱۱		
کل	۶۱۵/۱۸۷	۷۹			
گام سوم	۱۸۷/۴۲۲	۳	۶۲/۴۷۴	۱۴/۰۲۰	۰
باقیمانده	۴۲۷/۷۶۶	۷۶	۵/۶۲۸		
کل	۱۶۵/۱۸۷	۷۹			

به منظور آزمون معنی داری ضرایب رگرسیون به دست آمده از آزمون های F استفاده شد که نتایج این آزمون در جدول شماره ۴ نشان داده شده است. در گام اول آزمون آماری F برای معنی داری این پیش بینی برابر با، ($F=24/837$) بوده که در سطح ($0/01$) $P \leq$ معنی دار هست. به عبارت دیگر انطباق مثبت پیش بینی کننده سازگاری بوده است. در گام دوم و سوم نیز آزمون آماری F برای معنی داری این پیش بینی به ترتیب برابر با ($F=18/173$) و ($F=14/020$) بوده که در سطح ($0/01$) $P \leq$ معنی دار هست. به عبارت دیگر متغیرهای انطباق، دوری از حمایت و واکنش هیجانی توأم با هم پیش بینی کننده متغیر سازگاری می باشند.

جدول شماره ۵ ضرایب رگرسیون و بتا برای بررسی اثر متغیرهای پیش بین بر متغیر ملاک

Model	ضرایب رگرسیون	خطای استاندارد	بتا (Beta)	طی (T)	سطح معنی داری (Sig)
	(B)	(SD)			

۱	(Constant)	۷/۷۶۷	۲/۲۵۰	۳/۴۵۲	۰/۰۰۱
	انطباق	۰/۴۲۶	۰/۰۸۶	۰/۴۵۰	۴/۹۸۴
۲	(Constant)	۱۲/۳۴۳	۲/۶۲۶	۴/۷۰۱	۰/۰۰۱
	انطباق	۰/۳۲۴	۰/۰۸۹	۰/۳۴۲	۳/۶۵۹
	دوری_از_حمایت	-۰/۳۱۳	۰/۱۰۲	-۰/۲۸۶	-۳/۰۶۳
۳	(Constant)	۱۵/۶۳۸	۳/۰۱۸	۵/۱۸۱	۰/۰۰۱
	انطباق	۰/۲۵۶	۰/۰۹۳	۰/۲۷۰	۲/۷۵۸
	دوری_از_حمایت	-۰/۲۹۲	۰/۱۰۱	-۰/۲۶۸	-۲/۹۰۲
	واکنش_هیجانی	-۰/۳۱۸	۰/۱۵۱	-۰/۱۹۶	-۲/۱۰۵

جدول شماره ۵ ضرایب رگرسیون، آزمون T در سطح معنی‌داری ($P \leq ۰/۰۱$) را نشان می‌دهد. ضرایب رگرسیون هریک از متغیرهای پیش‌بین بیانگر آن‌اند که هر چهار متغیر می‌توانند واریانس متغیر سازگاری را به‌صورت معنی‌دار تبیین و پیش‌بینی می‌کنند. بر این اساس معادله رگرسیونی نهایی به شرح ذیل خواهد بود: (سازگاری = $۱۵/۶۳ + ۲۵۶ \times$ انطباق مثبت - $۲۹۲/$ دوری از حمایت - $۳۱۸/$ واکنش هیجانی)

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این تحقیق، بررسی رابطه بین سبک‌های دل‌بستگی و نشانه‌های سازگاری در تحلیل نقاشی کودکان بود. نتایج بررسی فرضیه‌های پژوهش نشان داد که تکامل انطباقی مثبت، واکنش هیجانی، رفتارهای منفی و دوری گزیدن از حمایت چهره‌ی دل‌بستگی فرد با سازگاری کودکان رابطه دارد.

سبک‌های دل‌بستگی و نشانه‌های سازگاری در تحلیل بالینی نقاشی کودکان رابطه دارند. برای بررسی این فرضیه از آزمون همبستگی پیرسان بهره گرفته شد. نتایج در جدول ۲ ارائه شده است. مقدار همبستگی بین دو متغیر $۰/۲۷$ بوده که ارتباط نسبتاً مناسبی را بین دو متغیر می‌توان استنباط نمود و سطح معناداری به‌دست‌آمده در سطح ($P \leq ۰/۰۵$) معنی‌دار هست. با توجه به این امر با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان ادعا نمود که بین متغیرهای مذکور از لحاظ آماری رابطه‌ی معنی‌دار وجود دارد. شرایط فرضیه اصلی پژوهش تأیید می‌گردد.

با در نظر داشتن این در تبیین این موارد می‌توان گفت در تحلیل بالینی نقاشی کودکان، سبک‌های دل‌بستگی نشانه‌های سازگاری ارتباط مهمی با یکدیگر دارند. نقاشی‌های کودکان نه‌تنها احساسات و تجربیات آن‌ها را بازتاب می‌دهند، بلکه نشانگر ارتباطات و روابط مختلفی که با افراد و شیء‌ها در زندگی خود دارند نیز می‌باشند. این تحلیل‌ها به متخصصان روان‌شناسی و مشاوره اطلاعات مهمی ارائه می‌دهند تا در درک عمیق‌تری از روابط و دل‌بستگی کودکان کمک کرده و از آن‌ها حمایت مناسبی ارائه دهند. نقاشی کودکان می‌تواند به‌عنوان یک مدل نمایشی برای انعکاس احساسات و افکار آن‌ها عمل کند. سبک

نقاشی و انتخاب رنگ‌ها نمادها می‌تواند نشان‌دهنده احساسات مثبت یا منفی، امنیت یا ناامنی، عشق یا عدم تعهد باشد. کودکان از طریق نقاشی تجربه‌های زندگی خود را بازتاب می‌دهند. آنچه در تصاویر آن‌ها نمایان می‌شود، ممکن است به تجربه‌های خانوادگی، اجتماعی یا شخصی آن‌ها مرتبط باشد و اطلاعات مفیدی راجع به روابط و دل‌بستگی آن‌ها ارائه دهد. کودکان ممکن است از طریق نقاشی نیازهای خودراییان کنند. به‌عنوان مثال، یک کودک ممکن است با نقاشی علاقه به اشیاء معین یا افراد خاص رانشان دهد که نقش مهمی و ارتباطات او با آن‌ها دارد. تغییرات در روابط آن‌ها با دیگران باشد. به‌عنوان مثال، تغییر در رسم تصاویر از فردی خاص ممکن است نشان‌دهنده تغییر در دل‌بستگی و نگرش کودک نسبت به آن فرد باشد. تحلیل نقاشی کودکان توسط متخصصان روان‌شناسی و مشاوره می‌تواند به ایجاد ارتباط معنادار با کودکان کمک کنند. با تجزیه و تحلیل نمادها و انتخاب و دل‌بستگی‌های هنری آن‌ها، متخصصان می‌توانند به درک عمیق‌تری از دل‌بستگی و رفتارهای کودکان دست پیدا کنند. به‌طور کلی نقاشی کودکان یک ابزار مفید در تحلیل بالینی است که می‌تواند به درک بهتر روابط آن‌ها کمک کند تا نیازها و احساسات آن‌ها را بهتر فهمیده و مدیریت کنند.

محدودیت: جمع‌آوری نمونه‌ها، نیاز به همکاری مدارس، خانواده‌ها دیگر دارید. امکان دسترسی به نمونه‌ها و دریافت مجوزهای لازم برای تحلیل آنها ممکن است محدودیت‌های خاصی را ایجاد کند. محدودیت در تعیین علل و اثرات، با توجه به ماهیت توصیفی نظریه سبک‌های دل‌بستگی و نشانه‌های سازگاری، تعیین علل و اثرات واضح و قطعی ممکن است دشوار باشد. این ممکن است به دلیل تعداد زیادی عامل نفوذکننده و پیچیدگی روابط بین این متغیرها باشد.

پیشنهادهای: ارائه برنامه‌های آموزشی و تربیتی که تکامل انطباقی مثبت را ترویج کنند. این برنامه‌ها باید بر ارتقاء مهارت‌های اجتماعی، مدیریت هیجانات، افزایش اعتمادبه‌نفس و توانایی‌های رفتاری سازگار تمرکز کنند. ارائه آموزش‌هایی برای کودکان جهت توانمندسازی آن‌ها در شناخت و مدیریت هیجانات. این آموزش‌ها می‌توانند به شناخت و بیان درست هیجانات، کنترل خشم و استرس، حل مسائل و تعاملات مؤثر با دیگران کمک کنند.

ملاحظات اخلاقی: برخی از مهم‌ترین ملاحظات اخلاقی که در پژوهش می‌باید مدنظر قرار گیرد به شرح ذیل‌اند:

(۱) موافقت آگاهانه

(۲) آشکار بودن ماهیت پژوهش و پژوهشگر

(۳) پیشگیری از هرگونه خسارت و صدمه به شرکت‌کنندگان

(۴) رعایت امانت‌داری تعهدات و توضیحات لازم ارائه می‌گردد.

تضاد منافع: بدینوسیله نویسندگان اعلام می‌کنند که این اثر حاصل یک پژوهش مستقل بوده و هیچگونه تضاد منافی با سازمان‌ها و اشخاص دیگری ندارد.

تقدیر و تشکر: نویسندگان مقاله از تمام مشارکت‌کنندگان در پژوهش، تقدیر و تشکر به عمل می‌آورند.

منابع

پورمرزدشتی رازگل (۱۳۹۵)، بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی، سبک دل‌بستگی و نگرش به عشق با طلاق عاطفی، دانشگاه تربیت مدرس

جراره جمشید. حسنی راد مرجان کرمانیان سحر، (۱۳۹۸). نظریه‌های مشاوره و روان‌درمانی. آوای نور. تهران.

سلیمانی، ح؛ و بشاش، ل؛ و لطیفیان، م. (۱۳۹۳). خصوصیات روان‌سنجی پرسشنامه روابط میانی دل‌بستگی برای دوره‌ی سنی میانی کودکان. روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، ۴(۱۶)، ۴۱-۶۳.

Akkurt, A. (2010). Çizdikleri resimlerle ilköğretim öğrencilerinin çevre sorunları kavramını algıları ve ürettikleri simgeler. [Pictures drawn by elementary school students' perceptions of the concept of environmental problems and produce icons]. 19. Educational Science Congress, 16-18 September. Cyprus International University.

Cooke, G., Griffin D. & Cox M. (2015). Teaching young children to draw. Why Teach Children to Draw? Falmer Press, pp. 85, London.

Doğru, Y. S., Turcan, A., Arslan, E. & Doğru, S. (2016). Çocukların resimlerindeki aileyi tanılama durumlarının değerlendirilmesi. [Evaluation of the diagnostic status of children in the family paintings. Selcuk University, Journal of the Institute of Social Sciences, 15, 223-237.

Elliott, S. (2013). Patches of Green: Early childhood environmental education in Australia – scope, status and direction. EPA Social Research Series. Environment Protection Authority, 59–61 Goulburn Street, Sydney NSW
<http://www.penrithcity.nsw.gov.au/uploadedFiles/patchesofgreen.pdf>

J.-J. Xiang, M.-S. Liao, M.-J. Zhu Assessment of junior elementary pupils' depression tendency via house-tree-person test China Journal of Health Psychology, 28(7)(2020), pp. 1057-1061,

Kanıcioğlu, A. (2009). Cinsiyet farklılıklarının çocuk resimlerine yansımaları (10 yaş çocuk resimleri üzerine bir araştırma) [Gender differences in the reflection of children's drawings (10 years research on children's drawings)]. Unpublished master's thesis. Gazi University, Institute of Social Sciences, Ankara.

Kaya, Y. & Köksal Akyol, A. (2011). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların yaptıkları resimlerde oyuncak çizimlerinin incelenmesi. [48-72 month old children drawings of their sex toy pictures, number of siblings, birth order and examined for. 3. National Fine Arts Education Symposium. Papers], Additional Booklet. 8 to 10 April 2011. Ed. Enver Yolcu, s. 501-509. Canakkale University, Faculty of Education, Department of Fine Arts March Eighteen. Çanakkale.

Olğan, R. ve Kahrman Öztürk, D. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarında kullanılan çevre konuları ile ilgili uyarıların çocukların çevreye karşı tutumları üzerindeki etkisinin incelenmesi [Stimuli used in the preschool education institutions on environmental issues, examining the impact on children's attitudes towards the environment]. IX. National Science

and Mathematics Education Congress Summary Booklet of Dokuz Eylul University Faculty of Education, September 23-25, s. 116, İzmir.

S.-Y. Ning, L. Zheng, X. Li, W.-J. Hui Application of house-tree-person test in evaluating adolescent depression Chinese Journal of Clinical Research, 28(03)(2015), pp. 305-307,

Samurçay, N. (2016). Çocuk ve resim [Children and Picture]. Artist, (6) 22-27.

Schirrmacher, R. (2012). Art and creative development for young children. Albany, NY : Delmar Thomson Learning.

Yıldız, K., Sipahioğlu, Ş., & Yılmaz, M. (2018). Çevre bilimi ve eğitimi. Turkey. Gündüz Education and Publishing.

The relationship between attachment styles and compatibility signs in the clinical analysis of children's drawings

Abstract

Background and purpose: attachment is the quality of the relationship that first develops between the child and his main caregiver, often the mother, and it can probably be projected in children's drawings. Therefore, the aim of the present study was to investigate the relationship between attachment styles and signs of compatibility in the clinical analysis of children's drawings. **Method:** The design of this research was descriptive and correlational and predictive. The statistical population of this research includes all first to third grade students in the 13th district of Tehran in the academic year of 1402-1401, which according to the obtained statistics is 9108 people. Among the total number of 36 girls' primary schools and 42 boys' primary schools, two schools, one for boys and the other for girls, were selected by simple random. Then, 40 people were randomly selected from among the students of each school, and the house-tree-person 1 (HTP) painting was drawn by them in compliance with professional conditions. Also, Halpern and Kappenberg (2006) Children's Intermediary Attachment Relationships Questionnaire 2 (KCAQ) with the dimensions of positive adaptive development, emotional reaction, negative behaviors, avoiding the support of the caregiver's attachment face was completed by their parents. Pearson correlation and regression tests were used to analyze the data using SPSS software. **Findings:** The results showed that attachment styles and its dimensions, including positive adaptive development, emotional reaction, negative behaviors, and avoiding the support of a person's attachment face, have a significant relationship ($P < 0.05$) with children's adjustment. Also, multiple regression predicts students' adjustment. In the clinical analysis of children's drawing based on style components, it has shown a medium correlation with a significant level ($P < 0.05$). **Conclusion:** Therefore, it is suggested that drawing is used as a language of children through projecting emotional problems and identifying their compatibility level and identifying attachment styles and as a result, helping to improve their mental health.

Keywords: attachment styles, signs of compatibility, clinical analysis, children's drawing